

POSTANOWIENIE

Dnia 25 sierpnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku R. O.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W.
o przeniesienie odpowiedzialności za składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 sierpnia 2021 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 22 maja 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującego się
kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 maja 2019 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w [...] od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 8 czerwca 2017 r., którym zmieniono zaskarżoną przez odwołującego się R. O. decyzję organu rentowego z dnia 18 sierpnia 2015 r. i orzeczono, że odwołujący się nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania O. [...] Spółka z o.o. z siedzibą w W. (dalej jako Spółka) z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wraz z odsetkami oraz kosztami egzekucyjnymi i zwolniono odwołującego się od obowiązku zwrotu na rzecz organu rentowego

kwoty 752.121,23 zł (pkt I) oraz zasądził od organu rentowego na rzecz odwołującego się kwotę 8.100 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej (pkt II).

W motywach orzeczenia Sąd Apelacyjny stwierdził, że odwołujący się wykazał, że wniosek o upadłość zarządzanej przez niego Spółki został złożony we właściwym czasie, co stanowiło przesłankę egzoneracyjną określoną w art. 116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1325 ze zm.), skutkującą uwolnieniem się od przypisania mu osobistej odpowiedzialności za należności składkowe powstałe w okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji. Z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych wynika bowiem, że odwołujący się został powołany na członka zarządu Spółki przez Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników z dniem 13 lipca 2012 r., a wniosek o ogłoszenie upadłości złożył w dniu 31 lipca 2012 r. i z tym dniem przestał pełnić funkcję członka zarządu. A zatem błędne jest stanowisko organu rentowego, jakoby już w dniu 18 lipca 2012 r. należało złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości, gdyż odwołujący się powinien mieć czas na zapoznanie się z dokumentacją księgową Spółki oraz skutkami wynikającymi z oświadczenia złożonego tego samego dnia przez spółkę A. [...].

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik organu rentowego, zarzucając zaskarżonemu wyrokowi naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 116 § 1 i § 2, art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423 ze zm., dalej jako ustawa systemowa) i przyjęcie, że oświadczenie o finansowaniu złożone wobec Spółki bezwarunkowo zwalnia członków jej zarządu od ponoszenia odpowiedzialności za jej zobowiązania oraz przyjęcie, że wobec wycofania finansowania ze strony A. [...] Sp. z o.o. dwutygodniowa zwłoka w złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości była usprawiedliwiona.

W oparciu o powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego

rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym kosztach postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, a także występują istotne zagadnienia prawne i potrzeba orzeczniczego wyjaśnienia przepisu prawa, a mianowicie:

1) „czy oświadczenie złożone wobec spółki zawierające informację o jej dalszym finansowaniu przez jednego ze wspólników zwalnia od odpowiedzialności osobę zobowiązaną w trybie art. 116 Ordynacji podatkowej jako wykazanie przesłanki egzoneracyjnej”

2) „czy specyficzny tryb finansowania prowadzonej działalności ma znaczenie przy orzekaniu o odpowiedzialności osób trzecich na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołujący się wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz orzeczenie o kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołano się na dwie z przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując na oczywistą zasadność skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) oraz występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne (398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu cytowanego przepisu uznaje się zagadnienie dotychczas niewyjaśnione i nierozwiązane w orzecznictwie, a więc cechujące się nowością, i którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W utrwalonym orzecznictwie przyjmuje się, że powołanie się na tę okoliczność

wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732). Brak jest uzasadnienia dla występowania w sprawie zagadnienia prawnego, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia, bądź wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, brak nadto okoliczności uzasadniających zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

W ocenie Sądu Najwyższego pełnomocnik organu rentowego nie zdołał wykazać występowania tak rozumianej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a sformułowanie problemu prawnego co do trybu finansowania prowadzonej przez Spółkę działalności gospodarczej i jego znaczenia przy orzekaniu o odpowiedzialności osób trzecich na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej, w istocie nie spełnia wymogów z art. 398⁹ § pkt 1 k.p.c. i zmierza do podważenia ustaleń stanu faktycznego oraz jego oceny prawnej dokonanej przez Sądy obu instancji. Wywód zawarty w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi

kasacyjnej do rozpoznania sprowadza się w istocie do polemiki z zaskarżonym orzeczeniem, a nie do wykazania, że zawarte w zaskarżonym orzeczeniu uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany. Tylko dla porządku przypomnieć zatem należy - za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2011 r., II UK 5/11 (LEX nr 1084735) - że wykładni pojęcia „właściwy czas” do zgłoszenia wniosku o upadłość nie należy dokonywać opierając się tylko na podstawach i terminach złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości określonych w ustawie z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1228), ale także z uwzględnieniem celu, jakiemu uregulowanie zawarte w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej ma służyć. Członek zarządu może się uwolnić od odpowiedzialności, jeżeli wykaże, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie układowe, albo że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewszczęcie postępowania upadłościowego nastąpiło nie z jego winy, albo że pomimo niezgłoszenia wniosku o upadłość oraz niewszczęcia postępowania układowego wierzyciel nie poniósł szkody.

Przepis art. 116 Ordynacji podatkowej przewiduje zastrzone, w porównaniu do Kodeksu spółek handlowych, warunki odpowiedzialności członków zarządu. W orzecznictwie podkreśla się, że „właściwym czasem” w rozumieniu komentowanego przepisu nie jest ani krótkotrwałe wstrzymanie płacenia długów na skutek przejściowych trudności, ani też całkowite zaprzestanie płacenia długów w następstwie wyzbycia się przez podmiot gospodarczy całego (lub prawie całego) majątku, lecz chwila kiedy wiadomo już, że dłużnik nie będzie w stanie zaspokoić wszystkich swych zobowiązań. Określenie tej chwili powinno być ujmowane elastycznie w zależności od okoliczności konkretnego wypadku, bowiem właściwy czas do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest przesłanką obiektywną, ustalaną w oparciu o okoliczności faktyczne każdej sprawy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 września 2007 r., III UK 24/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 324; z dnia 24 września 2008 r., II CSK 142/08, LEX nr 470009; z dnia 19 marca 2010 r., II UK 258/09, LEX nr 920554; z dnia 6 lipca 2011 r., II UK 352/10, LEX nr 989129; z dnia 2 sierpnia 2011 r., II UK 5/11, LEX nr 1084735; z dnia 4 października 2011 r., I UK 113/11, OSNP 2012 nr 23-24, poz. 293; z dnia 18

stycznia 2012 r., II UK 109/11, LEX nr 1130391). Ponadto utrwalony jest pogląd, że członek zarządu uwalnia się od odpowiedzialności za składki na ubezpieczenie społeczne, gdy po objęciu swej funkcji i ustaleniu, że stan finansowy spółki uzasadnia złożenie wniosku o upadłość, niezwłocznie złoży taki wniosek (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2009 r., II UK 374/08, LEX nr 533104; z dnia 1 września 2009 r., I UK 95/09, LEX nr 551001; z dnia 16 września 2009 r., I UK 277/08, LEX nr 550086 i orzeczenia w nich powołane). W wyroku z dnia 16 czerwca 2016 r., I UK 228/15 (LEX nr 2109628), Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i art. 32 ustawy systemowej nie różnicuje przesłanek odpowiedzialności członków zarządu spółek kapitałowych za ich zaległości składkowe w zależności od celu powstania spółki i jej charakteru oraz posiadanego kapitału zakładowego.

Skoro odwołujący się objął funkcję w zarządzie Spółki od dnia 13 lipca 2012 r., a przed objęciem tej funkcji nie dysponował informacjami dotyczącymi jej sytuacji finansowej, to dopiero informacja z dnia 18 lipca 2012 r. o zaprzestaniu finansowania działalności operacyjnej spółek z grupy O. [...] przez Spółkę A. [...] doprowadziła do zachwiania płynności finansowej Spółki. Wnioskiem z dnia 31 lipca 2012 r. zarząd O. [...] zwrócił się natomiast do sądu o ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego. Wniosek ten Sądy obu instancji uznały za zgłoszony skutecznie. W tym miejscu podkreślenia wymaga, że w wyroku z dnia 29 czerwca 2021 r., II USKP 64/21 (niepubl.), dotyczącego odpowiedzialności za zobowiązania składkowe powołanego w tym samym czasie co odwołujący się, prezesa Zarządu O. [...] A. D., Sąd Najwyższy oddalając skargę kasacyjną organu rentowego stwierdził, że art. 116 *in gremio* Ordynacji podatkowej obejmuje jedynie te zaległości, których termin płatności upływał w czasie pełnienia obowiązków członka zarządu. Jeżeli więc w stanie niewypłacalności osoby prawnej funkcję obejmują kolejni członkowie zarządu, to nie będą odpowiadali za zaległości składkowe za okresy poprzedzające objęcie funkcji. Ponadto, podobnie jak Sądy orzekające w rozpoznawanej sprawie, uznał, że wniosek o ogłoszenie upadłości złożony przez zarząd Spółki został złożony w terminie.

Nie jest też uprawniony wniosek powołujący się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Powołany przepis zobowiązuje bowiem

skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie „kwalifikowanej postaci” naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Przy tym przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, LEX nr 1844092). Skarżący powinien nie tylko przywołać konkretne przepisy prawa, którym - jego zdaniem - Sąd drugiej instancji uchybił, ale także przytoczyć odpowiednią juretyczną argumentację odnoszącą się do oczywistości ich naruszenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2013 r., I UK 214/13, LEX nr 1555148). Przypomnieć także trzeba, że jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2011 r., I PK 43/11, LEX nr 1408141). Przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się krzyżują i wykluczają możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt 1 powołanego przepisu), jak i prywatny skarżącego (pkt 4 powołanego przepisu). Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania

kasacyjnego stosowanie do art. 98 k.p.c. oraz § 2 pkt 7 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

a.s.